

Habitatherstel in de vallei van de Itterbeek en de Bosbeek

Habitat Restoration in the valley of the Itterbeek and the Bosbeek

Project N°: LIFE09 NAT/B/000416

After-LIFE Conservation Plan

Natuurpunt Beheer vzw
Coxiestraat 11
2800 Mechelen

maart 2018

INHOUDSTAFEL

1	PROJECTHISTORIEK EN ANALYSE HUIDIGE SITUATIE	2
1.1	Historiek.....	2
1.2	Doelstellingen LIFE-project.....	2
1.3	Gerealiseerde acties tijdens het LIFE-project.....	3
1.4	SWOT-analyse	5
2	DOELSTELLINGEN EN METHODEN NA LIFE.....	8
2.1	Natuurbehoudsprioriteiten	8
2.2	Projectopvolging	9
2.2.1	Professioneel kader	9
2.2.2	Vrijwilligerswerking	9
2.3	Juridisch kader	9
2.4	Beleidskader	10
2.4.1	Instandhoudingsdoelstellingen	10
2.4.2	Vlaams Ecologisch Netwerk	11
2.5	Doelstellingen na uitvoering LIFE-project	11
2.6	Toekomstige beheerstrategie en actieplan	12
2.6.1	Algemeen	12
2.6.2	Verdere reservaataankopen	12
2.6.3	Beheer op lange termijn	13
2.6.4	Verder omvormingsbeheer.....	13
2.6.5	Verdere openstelling	14
2.6.6	Verdere monitoring	14
2.7	Financiële middelen.....	14
2.7.1	Overzicht financiering beheer na afloopt LIFE+ project.....	14
2.7.2	Vlaamse overheid.....	15
2.7.3	Eigen fondsenwerving en sponsoring.....	16

1 Projecthistoriek en analyse huidige situatie

1.1 Historiek

De Itterbeek en Bosbeek ontspringen beiden op het Kempens plateau en stromen door een gevarieerd landschap tot in de vlakte van Bocholt, waar ze in de Maas uitmonden. Daar waar de Bosbeek geldt als één van de meest intacte waterlopen in Vlaanderen, kenmerkt de Itterbeek zich door vooral de unieke landschappelijke waarde van haar vallei, met talloze houtkanten en poelen. De beekvalleien van de Itterbeek en de Bosbeek bepalen het structuurrijke natte landschap.

Dit landschap vormde zich door de eeuwen heen onder menselijke invloed. Nederzettingen ontstonden met rondom akkers en daarbuiten moeras of heide. Door veranderingen in het landgebruik wijzigde ook de landschappelijke structuur. De beken werden op sommige plaatsen rechtgetrokken, elders werden grachtjes gegraven voor de ontwatering of werd heide ontgonnen om de akkers te bemesten. Eind negentiende eeuw grepen de veranderingen wel heel snel plaats. Sommige terreinen die vroeger beheerd werden, geraakten in onbruik omdat ze economisch niet meer interessant waren. Andere percelen werden beplant met bomen (voornamelijk populieren, dennen en sparren) die economisch gezien voordeliger waren maar de waterhuishouding in het gebied sterk verstoorden. Snelle intensivering van de landbouw en lukrake inplanting van weekendrecreatie zorgen voor een verdere verhoogde druk op de natuur.

Tal van habitats die eeuwenlang weinig dynamiek kenden veranderden plots zeer snel waardoor ze ongeschikt werden voor typische soorten of waardoor ze in hun geheel verdwenen. Toch bleven delen van het gebied gevrijwaard. Nog steeds vinden tal van soorten een thuis of rustplek in dit gebied.

Omdat de valleien een thuis bieden voor deze bijzondere habitats en soorten maken ze deel uit van het Europese Natura 2000-netwerk, een netwerk van waardevolle gebieden op vlak van natuur in Europa. In het kader van LIFE+ Itter & Oeter – dat liep van 01/01/2011 t.e.m. 31/12/2017 - zijn verschillende maatregelen uitgevoerd om deze Europees bedreigde natuurwaarden te versterken en te herstellen. In samenwerking met de VMM engageert Natuurpunt zich - samen met zijn talrijke vrijwilligers - voor het behoud en herstel van deze unieke valleien. Natuurpunt richt zich op de natuurgebieden zelf, terwijl de VMM zich engageert om de Bosbeek verder te ontwikkelen door het wegwerken van vismigratieknelpunten en meer ruimte te geven aan de waterloop. Niet alleen de natuur zal hier van profiteren, maar we creëren zo ook meer buffering en ruimte voor water waardoor we elders overstromingen voorkomen.

1.2 Doelstellingen LIFE-project

Met dit LIFE+ project wil Natuurpunt Beheer vzw de bedreigingen aanpakken die een negatieve invloed uitoefenen op de unieke habitats en soorten van de Habitat- en Vogelrichtlijn, typerend voor de Itterbeek- en Bosbeekvallei. We wensen deze doelstelling dusdanig te realiseren dat het project een voorbeeld vormt voor het herstel van andere laaglandbeeksystemen binnen de EU die met gelijkaardige bedreigingen te kampen hebben. Bovendien zal de pSCI na afloop van het LIFE+ project een kapitale rol vervullen in het behoud van de doelhabitats en -soorten in West-Europa.

De projectaanvraag vermeldt volgende doelstellingen:

- Op grote schaal herstel doorvoeren van een complex van kwelgebonden Annex I habitats waarvoor de Bosbeek en Itterbeek internationaal belangrijk zijn, in het bijzonder

7ha overgangs- en trilveen (7140), 18 ha alluviale bossen (91E0+) en natte ruigtes (6430). Lokaal zal er ook herstel gebeuren van heischrale graslanden (6230+), natte heide (4010) en laaggelegen schrale hooilanden (6510). Het Life+ project is in het bijzonder van belang voor overgangs en trilveen (7140), waarvan de oppervlakte zal toenemen van 2ha tot minstens 9ha.

- Grootschalig herstel van 7ha Annex I habitats typisch voor halfdroge, arme zandbodems typisch voor de regio en als stapsteen tussen Nationaal park 'Hoge Kempen' (Vlaanderen) en de 'Peel' (Nederland): pioniergraslanden van landduinen (2330), oude eikenbossen (9190) en droge heide (4030). Laatsgenoemde habitat zal verdubbelen in oppervlakte, met lokale overgangen naar droog heischraal grasland (6230+)
- Restauratie van 3ha van de waardevolle Annex I habitats *Nanocyperetalia* (3130). De Itterbeekvallei zal bijgevolg van internationaal belang zijn voor de venvegetaties en de voorkomende habitatsoorten zoals *Triturus cristatus*, *Rana arvalis*, *Hyla arborea* and *Bufo calamita*.
- Toename van de (broed)vogelpopulatie van *Luscinia svecica* and *Alcedo atthis*, twee soorten van de Annex I lijst van de Vogelrichtlijn, en mogelijk terugkomst van *Lanius collurio*, *Caprimulgus europaeus* of *Lullula arborea*.

Tabel 1: doelhabitats LIFE+ Itter & Oeter

code	habitat
2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
4030	Droge Europese heide
6230	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
7140	Overgangs- en trilveen
9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
91E0+	Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)

1.3 Gerealiseerde acties tijdens het LIFE+-project

Om de doelstellingen te realiseren, zijn verschillende acties gerealiseerd tijdens het LIFE+-project. Dit zijn zowel voorbereidende acties, grondaankopen als acties voor habitattherstel en het verhogen van maatschappelijk draagvlak bij het grote publiek. In Tabel 2 worden de belangrijkste acties weergegeven. Een gedetailleerd overzicht van alle acties is te vinden in het eindrapport.

Tabel 2: Overzicht belangrijkste acties

Hoofdactie	Deelactie
Vorbereidende acties	A.1 Geïntegreerde beheerplannen
	A.2 Ecohydrologische studie 2 deelgebieden
	A.3 Onderzoek bodemverontreiniging/kwaliteit en opstellen bodembeheerrapport
	A.4 Vorbereidend onderzoek nutriëntengehalte bodem

Hoofdactie	Deelactie
	A.5 Uitwerken gedetailleerde uitvoeringsplannen
Aankopen grond	B.1 Verwerving 42 ha met het oog op volwaardig habitatherstel
Eénmalig biotoopbeheer	C.1 Herstel kwalitatieve habitats door exotenbestrijding
	C.2 Herstel hydrologie
	C.3 Aanleg vistrappen en hermeandering
	C.4 Herstel van (historische) natte heide veen
	C.5 Herstel en aanleg venvegetaties
	C.6 Herstel mozaïek van landduingraslanden, heiden en eikenberkenbos
	C.7 Herstel heischraal grasland
	C.8 Herstel natte ruigte en laaggelegen schraalland
	C.9 Ontwikkeling beekbegeleidend bos uit aanplanten
	C.10 Integratie sites weekendverblijven
	C.11 Spontane broekbosontwikkeling
	C.12 Begrazing
	C.13 Uitbouw en gebruik materiaal voor opstarten beheer door vrijwilligers
	C.14 Aanschaf en gebruik materiaal noodzakelijk voor de herstelwerken gebruikt door de professionele ploeg
Bewustmaking van het publiek en verspreiding van de resultaten	D.1 Organisatie informatiemomenten/wandelingen voor de lokale bevolking
	D.2 Aanmaak van wandelfolders
	D.3 Website Life+project
	D.4 Organisatie twee natuurhappenings in de Bosbeekvallei en de Itterbeekvallei
	D.5 Informeren breed publiek via persacties
	D.6 Aanmaak van tijdelijke en permanente informatieborden
	D.7 Aanleg en markeren van nieuwe wandelpaden
	D.8 Artikel in ledenbladen Natuurpunt
	D.9 Aanmaak van een lekenrapport
	D.10 Opstarten overlegmodel met waterbeheerders
	D.11 Organisatie studiedag/workshop
	D.12 Aanmaak algemene informatiebrochure over het Life+-project
	D.13 Opmaak specifieke info over tuinafvalproblematiek ikv exoten
	D.14 Promofilm Natura 2000 in Bosbeek en Itterbeek

Het project heeft voor meerdere hoogtepunten gezorgd. Ten eerste kon er zo'n 57 ha verworven worden binnen het projectgebied wat dan ook resulteerde in grootschalig habitatherstel. Hydrologisch was er een enorme verbetering door het wegwerken van drainagegrachten, het inrichten van kunstmatige vijvers en een hermeandering van de Bosbeek.

Het heide-, veen en ruigteherstel leverde al op korte termijn mooie resultaten met heel wat nieuwe en uitbreidende kensoorten (die in sommige gevallen al een halve eeuw verdwenen waren uit de vallei!). De uitbreiding van struwelen en heel wat vennetjes en poelen zorgde voor een populatietoename van verschillende zeldzame amfibieën. Het landschappelijk herstel zorgde bovendien voor de terugkeer van blauwborst en het eerste geslaagde broedgeval van grauwe klauwier.

Nieuwe wandelroutes werden uitgestippeld en ingericht zodat ook wandelaars uitgebreid kunnen genieten van de natuur.

1.4 SWOT-analyse

Tabel 3: SWOT-analyse

	Sterkte	Zwakte	Kans	Bedreiging
Juridisch-administratief	Grotere natuurgebieden in eigendom/beheer van Natuurpunt (Itterbeekvallei: 160ha; Bosbeekvallei: 236ha)	Binnen elk deelgebied is de totale oppervlakte in natuurbeheer nog laag (Itterbeek: 26,3%; Bosbeek: 29,5%). Versnipperde natuurgebieden.	In beide gebieden is Natuurpunt grootste grondeigenaar met verbeterde kansen op de grondmarkt	Aankopen bedreigd door ruimtelijke bestemming landbouwgrond, gedoogbeleid recreatiegronden, slecht mestbeleid en beperkte aankoopmiddelen
	Veel vormen van juridische bescherming (natuurgebied, VEN-gebied, SBZ)	Judische bescherming geeft geen garanties. Recreatiegronden worden gedoogd, mestbeleid heeft veel uitzonderingen en scheuren graslanden wordt vaak onbestraft gelaten.	Juridische bescherming strenger opvolgen	Handhavingsbeleid (zowel lokale als Vlaamse overheden) faalt met een "Laissez faire, laissez passer"-mentaliteit als gevolg
Financieel	Natuurpunt ontvangt beheersubsidies	Beheersubsidies zijn ontoereikend en worden pas verleend na erkenning als natuurreservaat.	Bijkomende erkenningen. Hogere normkosten in nieuw decreet.	Onduidelijkheid over toekenning subsidies in nieuw decreet.
Sociaal-economisch	Dankzij LIFE is het draagvlak toegenomen	Er is nog verbetering mogelijk.	Draagvlak bewaren en laten toenemen	Draagvlak gaat achteruit als er niet aan gewerkt wordt.
	Samenwerking met landbouwers en particulieren	Er wordt tot nu toe met een beperkt aantal landbouwers samengewerkt.	Samenwerking uitbreiden	Samenwerking dooft uit als ze niet in stand gehouden wordt
	Goed netwerk van wandel- en fietspaden	Recreatie verstoort natuurwaarden als ze niet goed gestuurd wordt.	Percelen aankopen om netwerk te verbeteren en druk op natuurwaarden te milderen	Weinig middelen voor natuurbeleving in nieuw Natuurdecreet
	LIFE+ Itter & Oeter heeft geleid tot besef waarde van valleinatuur en SBZ	Herstel natuur en SBZ wordt nog niet als prioritair aanzien bij lokale overheden	Verder herstel natuur uitvoeren met breder draagvlak	Harde ontwikkelingen binnen SBZ blijven doorlopen
Abiotiek	Veen is lokaal nog aanwezig	Oorspronkelijke zones met veen zijn (deels) verdwenen of aangetast	Habitatherstel prioritair in zones met veen	Sommige zones zijn te aangetast waardoor herstel van oorspronkelijke situatie niet mogelijk is

Sterkte	Zwakte	Kans	Bedreiging
Niet of nauwelijks bemeste percelen aanwezig.	Voormalige heide- en graslandpercelen zijn overbemest	Herstel van schrale bodem is mogelijk zoals aangetoond met LIFE+ Itter & Oeter	Ontgronden is soms niet mogelijk vanwege diepte fosfaatverzadiging en enorme kost
Intacte topografie op sommige percelen nog aanwezig	Oorspronkelijke topografie is op veel percelen verdwenen door ophogingen voor aanleg weekendverblijven	Herstel topografie is mogelijk zoals aangetoond met LIFE+ Itter & Oeter	Middelen natuurherstel zijn onzeker
Plaatselijk goede grondwaterkwaliteit aanwezig	Aangetaste grond- en oppervlaktewaterkwaliteit door landbouw en oude collector ¹ in Bosbeekvallei.	Aankopen landbouw- en recreatiegronden om nutriënteninstroom stop te zetten en aanleg nieuwe collector buiten de vallei.	Aankopen bedreigd door ruimtelijke bestemming landbouwgrond, gedoogbeleid recreatiegronden, slecht mestbeleid en beperkte aankoopmiddelen. Lange aansleping voor aanleg nieuwe collector.
Fauna en flora			
Goed studieniveau en veel gegevens dankzij waarnemingen.be en recente gebiedsdekkende kartering vegetatie	Inventarisatie onvoldoende omdat sommige soortgroepen of percelen niet (genoeg) onderzocht worden	Blijvende studiebereidheid	Te weinig middelen voor monitoring in nieuw Natuurdecreet
Waardevolle vegetaties zijn aanwezig, mede dankzij LIFE+ Itter & Oeter	Waardevolle vegetaties verdwenen of versnipperd	Herstel is mogelijk zoals aangetoond met LIFE+ Itter & Oeter	Sommige zones dermate aangetast dat volledig hersteld enkel kan mits hoge kosten en lange hersteltermijn
Veel zeldzame soorten	Zeldzame soorten verdwenen of soorten enkel in kleine relictpopulaties	Spontane vestiging van zeldzame soorten uit de zaadbank of kolonisatie, of door herintroductie	Milieudruk
Gronden in beheer worden goed beheerd	Gebrek aan adequaat beheer door andere grondgebruikers	Goed beheer in stand houden	Onduidelijkheid over beschikbare middelen in nieuw Natuurdecreet
Zaadbank lokaal nog aanwezig	Zaadbank verdwenen door historische ontginning	Vestiging van soorten uit zaadbank is mogelijk zoals aangetoond in LIFE+ Itter & Oeter	Verdere vernietiging zaadbanken door scheuren en zwaar bemesten historische graslanden
Organisatiestructuur			
Professionele ondersteuning van vrijwilligers door arbeidersploeg & consultants	Nood aan meer professionele ondersteuning	Bereidheid om naar middelen voor professionalisering te zoeken	Afhankelijkheid van subsidies om de doelstellingen te realiseren
Veel vrijwilligers in een goede structuur	Vrijwilligersengagementen zijn vrijblijvend en afhankelijk van allerlei factoren	Kwaliteit van vrijwilligerstructuur trekt nieuwe mensen aan en maakt meer taken mogelijk	Permanente aandacht nodig voor aantrekken en ondersteuning nieuwe vrijwilligers

¹ Meer info over de oude collector in het final report.

Sterkte	Zwakte	Kans	Bedreiging
Openstelling en recreatie			
Toegankelijkheid sterk verbeterd dankzij LIFE+ Itter & Oeter	Meer bezoekers, waarvan sommigen ongewenste activiteiten uitvoeren of in kwetsbare zones komen	Nood aan een glabaal plan, ook in een breder kader o.m. in overleg met Toerisme Vlaanderen, provincie en gemeenten.	Recreatiedruk vereist goede sturing en overleg met toeristische sector

2 Doelstellingen en methoden na LIFE

2.1 Natuurbehoudsprioriteiten

Om het behoud op lange termijn van de (herstelde) habitats na het LIFE+-project te waarborgen, is een verder beheer nodig. Het werkschema in bijlage 2.6.3 van de professionele en vrijwillige medewerkers verzekert alleszins het wederkerend beheer, evenals de samenwerking met landbouwers.

Naast een goed beheer van de al heringerichte gronden zijn blijvende inspanningen wenselijk voor een verder habitatherstel. Dit is nodig ter versterking van de al herstelde habitats en om de ecologische bedreigingen voor de habitats op de resterende gronden stop te zetten. In functie daarvan zijn verdere aankopen van gronden in het projectgebied aangewezen.

Na het LIFE+-project zal de evolutie van de Natura 2000-habitats en –soorten verder gemonitord worden. Tot eind 2017 verliep de monitoring van een erkend natuurreservaat conform volgens het erkenning- en subsidiëringbesluit (Art. 19 van het Uitvoeringsbesluit van de Vlaamse regering houdende de vaststelling van de voorwaarden voor de erkenning van natuurreservaten en van terreinbeherende natuurverenigingen en houdende toekenning van subsidies, 29.06.1999). Dit betekent dat voor de erkende reservaten 3 vegetatiejaren na de eerste erkenning, en vervolgens om de 5 jaar een monitoringrapport afgeleverd wordt bij het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB).

Het monitoringsrapport omvat volgens dit besluit:

- een kaart met de initiële natuurtypes, de actuele natuurtypes en de natuurstreefbeelden (5-jaarlijks)
- een uitgebreide beschrijving van de evolutie van flora en fauna in het erkende reservaat onder invloed van het gevoerde beheer (5-jaarlijks)
- een beschrijving en verantwoording van de mogelijke bijstelling van de gekozen natuurstreefbeelden voor de komende beheersperiode van 9 jaar (5 jaarlijks)

Verder worden volgende items toegevoegd:

- Een beschrijving van de evolutie in oppervlakte van de verschillende natuurtypes en habitats
- Beschrijving en evaluatie van het uitgevoerde beheer
- Evolutie ten opzichte van de Speciale beschermingszones
- Ontwikkeling en eventuele bijstelling van de openstelling

De professionele medewerkers van dienst Beheer van Natuurpunt zijn verantwoordelijk voor de opmaak van deze monitoringrapporten en werken hiervoor nauw samen met de vrijwillige medewerkers.

Op 9 mei 2014 werd een decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos goedgekeurd door de Vlaamse regering. Nadien zijn – op 14 juli 2017 - ook de uitvoeringsbesluiten betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuurreservaten goedgekeurd. In het nieuwe decreet is een monitoring voorzien om de 6 jaar, waarbij naargelang de ontwikkelingsgraad van de vegetatie een bepaald aantal vegetatieopnames gemaakt dienen te worden. Hierover lopen nog gesprekken met overheidsdienst ANB i.v.m. de uiteindelijke verplichtingen in deze monitoring.

2.2 Projectopvolging

2.2.1 Professioneel kader

De verdere opvolging van het project wordt gegarandeerd door het vast personeelskader binnen Natuurpunt.

Binnen de dienst natuurbeheer van Natuurpunt zal dit gebeuren door een medewerker van de dienst natuur. Deze professionele medewerker zal daarbij expliciet rekening houden met de doelstellingen van het LIFE-project.

Het is zijn/haar taak om de vrijwillige en professionele medewerkers na het project te blijven begeleiden bij de realisatie van aankopen, het uitwerken van de beheerplannen en het begeleiden van de concrete acties op het terrein zelf.

Daarnaast zijn gespecialiseerde medewerkers binnen de dienst natuurbeheer bevoegd voor het opvolgen van bijvoorbeeld aankopen, organisatie van terreinwerk, inventariseren van soorten en vegetaties. Voor het uitvoeren van gespecialiseerde werken zal beroep gedaan worden op een professionele terreinploeg van Natuurpunt. Bovendien wordt de LIFE+ ploegbegeleider ingezet als vaste technische arbeider in Limburg, waardoor zijn expertise en terreinkennis van de Itterbeek- en Bosbeekvallei behouden blijft.

2.2.2 Vrijwilligerswerking

Daarnaast is er de zeer uitgebreide vrijwilligerswerking van de vereniging, waarop permanent beroep kan gedaan worden voor de realisaties op het terrein zelf.

Natuurpunt bekleedt in de sector van natuurbehoud en –beheer een unieke plaats in het Vlaamse (en zelfs Europese) landschap door de doorgedreven vrijwilligerswerking die belangrijke engagementen en verantwoordelijkheden opnemen.

Natuurpunt is een organisatie met momenteel meer dan 107.000 leden (gezinnen) en meer dan 6.000 actieve vrijwilligers. Deze vrijwilligers zijn gestructureerd in 200 afdelingen en werkgroepen en worden ondersteund door het professioneel kader van Natuurpunt. Medewerkers van Natuurpunt begeleiden de vrijwilligers bij het opmaken van het beheerplan (visie en beheer), bij de monitoring van de natuurgebieden en bij de technische uitvoering van het beheer. Het projectgebied van LIFE+ Itter & Oeter is gelegen binnen het werkingsgebied van de Natuurpunt-afdelingen Maasland-Noord, Oplabbeek en As. De afdelingsbesturen komen minstens één keer per maand samen op de bestuursvergadering waar beheer, monitoring en aankopen van het gebied besproken worden. De leden van het afdelingsbestuur hebben een ruime kennis betreffende natuurbeheer en zijn al lang actief in de betrokken natuurgebieden en hun ruimere omgeving. Zij beschikken dan ook over een zeer grote gebiedskennis.

Het dagdagelijks beheer, het dagelijkse toezicht, de contacten met de buurtbewoners, enz. verlopen allemaal via de eerstelijnscontacten die de lokale vrijwilligers onderhouden.

Op de bestuursvergadering is in functie van de noodzaak soms ook een professionele medewerker aanwezig. De unieke samenwerking tussen vrijwillige en professionele medewerkers zorgt voor een grote plaatselijke betrokkenheid, met een zeer groot draagvlak als gevolg.

2.3 Juridisch kader

In de twee gebieden (Itterbeekvallei en Bosbeekvallei) samen, is momenteel 226,29 ha (Itterbeek: 98,02ha; Bosbeek: 128,26 ha) door de Vlaamse overheid erkend als natuurreservaat. Daarbuiten is er nog 47,95ha in procedure bij ANB.

Via de erkenning als natuurreserveaat staat het beheer van de gronden onder controle van de Vlaamse overheid. Dit was tot voor kort geregeld in het Uitvoeringsbesluit van de Vlaamse regering houdende de vaststelling van de voorwaarden voor de erkenning van natuurreserveaten en van terreinbeherende natuurverenigingen en houdende toekenning van subsidies (29.06.1999). Op 9 mei 2014 werd een decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos goedgekeurd door de Vlaamse regering. Nadien zijn – op 14 juli 2017 - ook de uitvoeringsbesluiten betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuurreserveaten goedgekeurd.

Het erkenningsdossier omvat onder andere een beheerplan, wordt na positief advies van de bevoegde Vlaamse administraties (onder meer het Agentschap voor Natuur en Bos) door de Minister voor Leefmilieu via een Ministerieel Besluit goedgekeurd en is te beschouwen als een contract voor de uitvoering van het beheerplan.

Hiervoor heeft de Vlaamse overheid verschillende controlemechanismen ingebouwd: een verplichte beknopte jaarlijkse rapportage en een verplicht vijfjaarlijks monitoringrapport.

Via de erkenning ontvangt Natuurpunt subsidies voor het beheer van het natuurreserveaat, voor de openstelling, voor de monitoring en zijn subsidies voorzien voor de uitvoering van uitzonderlijke éénmalige werken.

Voor nog niet-erkende percelen bestaat het instrument Investeringssubsidie Natuur.

2.4 Beleidskader²

2.4.1 Instandhoudingsdoelstellingen

Het Europese natuurbeleid wordt vorm gegeven door de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). De lidstaten dienen alle nodige maatregelen te nemen om een gunstige staat van instandhouding te realiseren van de Europees beschermde habitats en soorten.

Door de wijziging aan het Decreet Natuurbehoud van 19 juli 2002 werd door de Vlaamse overheid een juridische grondslag ingebouwd met betrekking tot speciale beschermingszones, meer bepaald in de artikels 36bis en 36ter. Artikel 36bis heeft betrekking op het voorstellen, aanmelden, vaststellen en aanwijzen van speciale beschermingszones; artikel 36ter slaat op de maatregelen. Bij deze wijziging van het Decreet Natuurbehoud werd het besluit van de Vlaamse regering van 17 oktober 1988 en van 24 mei 2002 bekrachtigd, waarbij een reeks respectievelijke vogel- en habitatrichtlijngebieden werden vastgesteld. Nadat de habitatrichtlijngebieden in december 2004 van communautair belang zijn verklaard door de Europese Commissie, is Vlaanderen voor 2010 verplicht om over te gaan tot de finale “aanwijzing” van deze gebieden als speciale beschermingszone, vergezeld van “prioriteiten”.

Om de prioriteiten te kennen die nodig zijn voor het in een gunstige staat houden of brengen van de Europees te beschermen habitats en soorten, is het noodzakelijk om de instandhoudingsdoelstellingen te kennen. De lidstaten moeten wetenschappelijke criteria ontwikkelen om te bepalen wat de “gunstige staat van instandhouding” voor elke soort of habitat in de praktijk precies betekent. In dat kader wordt momenteel in eerste fase gewerkt aan de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen voor alle bijlage-habitats en –soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn, ter kwantificatie en kwalificatie van hun “gunstige staat van instandhouding”.

² Bron: De Bruyn L. en Paelinckx D. (2007) Soorten van de Habitatrichtlijn & Van Reeth W., Wills C., Schneiders A. en De Bruyn L. (2007). Habitatrichtlijn.

Beiden in: Dumortier M, De Bruyn L, Hens M, Peymen J, Schneiders A, Van Daele T, Van Reeth W (red.) 2007. Natuurrapport 2007. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 4, Brussel.

De lidstaten zijn vervolgens verplicht de nodige instandhoudingsmaatregelen te nemen ter realisering van deze instandhoudingsdoelstellingen.

Als kader voor de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen voor elke speciale beschermingszone worden in eerste fase Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor de Europese beschermde habitats en soorten in gans Vlaanderen. Dit zijn de verbeter- of behoudopgaven voor het behouden, herstellen of ontwikkelen van een gunstige staat van instandhouding op Vlaams niveau voor alle in het Vlaams Gewest voorkomende, Europees te beschermen habitats of soorten.

Het Habitatrichtlijnrapport van 2007³ geeft de staat van instandhouding van de verschillende habitats weer. Dit document ligt mede aan de basis bij de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen op Vlaams niveau. De gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen zijn beschreven in het recente ontwerprapport 'Gewestelijke doelen voor de habitats en soorten van de Europese habitat- en vogelrichtlijn voor Vlaanderen' (INBO).

Voor de Habitatrichtlijngebieden 'Bosbeek en aangrenzende bos – en heidegebieden te As-Opglabbeek-Maaseik' en 'Itterbeek met Brand, Jagersborg en Schootsheide en Bergerven' werden instandhoudingsdoelstellingen door de Vlaamse regering vastgelegd. Deze instandhoudingsdoelstellingen vormen tevens de basis voor de verdere uitwerking van de instandhoudingsmaatregelen en voor de beoordeling van in welke mate plannen en activiteiten binnen of buiten een SBZ toelaatbaar zijn en/of compensatie vereisen.

Daarnaast zijn deze instandhoudingsdoelstelling de leidraad voor Natuurpunt voor het beheer en mogelijke toekomstige herstelmaatregelen in het projectgebied.

2.4.2 Vlaams Ecologisch Netwerk

Betreffende maatregelen van ruimtelijke ordening is ook de verdere afbakening van het Vlaams Ecologisch Netwerk van belang. Het VEN kan ertoe bijdragen om voldoende grote, goed gebufferde eenheden natuur af te bakenen, waarin de milieukwaliteit en oppervlakte vereist voor een goed behoud en ontwikkeling van de habitats en soorten beter kan worden gegarandeerd. De Visbeekvallei is grotendeels opgenomen binnen het al afgebakende Vlaams Ecologisch Netwerk als Grote Eenheid Natuur.

2.5 Doelstellingen na uitvoering LIFE-project

Hieronder definiëren we kort de toekomstige doelstellingen voor de deelgebieden.

Algemene doelstelling is het behoud en de ontwikkeling van een hoge, gebiedseigen biodiversiteit in een voldoende groot natuurgebied. In de Itterbeekvallei gaat het daarbij over een kleinschalig begrazingslandschap met kleine bosjes, houtkanten, heischraal grasland en vennen. In de Bosbeekvallei gaat het over een grote oppervlakte broekbos met venige graslanden en ruigten als open plekken, tot een open vallei met graslanden, waterpartijen en pleksgewijs een heide- en landduinvegetatie. Verspreid over de vallei komen alle doelhabitats van het LIFE-project voor. Rekening houdend met de socio-culturele achtergrond blijven investeringen in communicatie, netwerking en draagvlakverbreding doorgaan.

Concreet betekent dit:

- bijkomende terreinverwervingen;

³ Paelinckx D., Van Landuyt W. & De Bruyn L. (2007). Conservation status of the Natura 2000 habitats and species. Report of the Research Institute for Nature and Forest. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007. (30). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

- het behoud en kleinschalig herstel van verschillende habitats door middel van begrazen, maaien en hakhoutbeheer;
- het behoud en herstel van boshabitats;
- het continueren van het graslandbeheer door middel van begrazing, hooilandbeheer of hooiweidebeheer;
- onderhoud van de begrazingsinfrastructuur en aansluiten van de begrazingsinfrastructuur bij nieuwe terreinverwervingen;
- vernatuurlijking van verworven vergraven terreinen (voornamelijk weekendvijvers)
- monitoring van de beheerresultaten en eventueel bijstellen van beheer ten einde de beheersdoelstellingen te bereiken;
- onderhoud van de bezoekersinfrastructuur en uitbreiding van de mogelijkheden;
- persacties, infosessies en presentaties op congressen;
- samenwerking met lokale besturen, landbouwers en andere actoren.

Uitwendig beheer heeft vooral betrekking op volgende knelpunten:

- hydrologie en hydrografie
- eutrofiëring
- verzuring
- versnippering
- recreatieve verstoring

2.6 Toekomstige beheerstrategie en actieplan

2.6.1 Algemeen

Basis voor het verdere beheer van de naamreservaten vormen het integraal beheerplan. Deze zijn opgesteld in het kader van het project en garandeert een éénduidig en adequaat beheer, mede doordat er een integrale gebiedsvisie in uitgewerkt is. Via de erkenning als natuurreservaat staat het beheer van de gronden onder controle van de Vlaamse overheid en ontvangt Natuurpunt subsidies voor het beheer.

Door het betrekken van de lokale vrijwillige medewerkers van Natuurpunt en door het betrekken van de lokale landbouwers, omwonenden, actoren, toeristen en het lokaal beleidsniveau (gemeentes en provincie Limburg) bij het natuurgebied, zorgen we voor een maatschappelijke en socio-economische verankering.

De combinatie van een stimulerende overheid en het model van onze vereniging, waarbij vrijwilligers zich engageren voor het beheer van terreinen en ondersteund worden door het professioneel kader, creëert hiervoor een goede uitgangssituatie.

De samenstelling van het professioneel kader en de samenwerking met vrijwilligers zijn al uitgebreid besproken onder 0.

Voor het uitwendig beheer zullen vooral de lokale vrijwilligers instaan, ondersteund door het professioneel kader.

In functie van het eenmalig en recurrent biotoopbeheer is via LIFE+ Itter & Oeter een uitgebreide set gespecialiseerd materiaal ter beschikking. Die wordt jaarlijks aangevuld met kleinere materiaal aankopen via de beheersubsidies. Ook onderhoudskosten kunnen hiermee gedekt worden.

2.6.2 Verdere reservataankopen

Na het einde van het project willen we verder actief blijven aankopen binnen het gebied. Deze aankopen zijn afhankelijk van de vraagprijs en het aanbod. Bovendien moet voor elke aankoop restfinanciëring gezocht worden omdat de structurele middelen vanwege de

Vlaamse overheid (voor zover passend binnen de jaarlijkse begroting) gemiddeld 75% (met een maximum tot 90%) van de aankoop financiëren en ingezet worden over heel Vlaanderen. Uiteraard zullen de aankopen dus op een meer bescheiden manier gebeuren dan tijdens het LIFE-project.

De contacten met de grondeigenaars zullen in de eerste plaats via de lokale vrijwilligers verlopen. Voor de afhandeling van de aankoop tot en met het verlijden van de authentieke akte worden ze bijgestaan door professionele medewerkers die ook instaan voor de aanvraag van de aankoopsubsidies.

2.6.3 Beheer op lange termijn

Op alle tijdens het LIFE+-project verworven percelen werden eenmalige herstelwerken uitgevoerd en een gericht recurrent beheer opgestart. Het beheer op lange termijn in de verschillende deelgebieden zal na het LIFE+-project vooral bestaan uit een terugkerend heide-, bos-, ruigte- en graslandbeheer. Het verwijderen van invasieve uitheemse soorten zal in de toekomst permanent opgevolgd moeten worden. De vrijwillige medewerkers volgen dit in eerste instantie kort op. Op het wetenschappelijke dataportaal www.waarnemingen.be is er een project rond invasieve exoten uitgewerkt, waarbij iedere bezoeker van het gebied deze invasieve soorten kunnen ingeven, en de beheerders op de hoogte blijven. Indien nodig worden de professionele ploegen ingezet om de vrijwillige beheerteams bij te staan in de bestrijding.

Het voorkomen van watercrassula in verschillende vennen blijft een probleem. Op dit moment is er nog geen goede bestrijdingstechniek gevonden voor deze soort. In Nederland en Vlaanderen gebeurt er heel wat onderzoek naar het verwijderen van watercrassula. Maaien, herbiciden, afdekken met folie, kleuren van water zijn technieken die al uitgeprobeerd zijn, maar niet tot het gewenste resultaat leiden. Recent onderzoek van Stichting Bargerveen en B-WARE laat zien dat dominantie van watercrassula alleen optreedt onder specifieke milieuomstandigheden. Uit veldonderzoek blijkt bovendien dat watercrassula onder water wordt gelimiteerd door de concentratie van koolstofdioxide. Ook concurrentie met inheemse plantensoorten als pilvaren, knolrus, oeverkruid en moerashertshooi resulteren in een lagere bedekking. Op oevers lijkt, naast concurrentie, een beperking van de hoeveelheid beschikbare stikstof de beste manier om de dominantie van watercrassula te doorbreken. Er wordt verder onderzocht of het mogelijk is om met het beheer te sturen op deze sleutelfactoren. Een systeemgerichte aanpak lijkt de te volgen aanpak. Natuurpunt volgt de resultaten van het onderzoek alvast kort op.

In tussentijd kan het ruimen van poelen, zij het tijdelijk, een oplossing bieden voor de inheemse venoevervegetatie. Belangrijke kanttekening is wel dat met watercrassula 'geïnfecteerde' vennen niet beheerd worden voor vennen vrij van watercrassula, om deze laatste ook zo te houden.

In onderstaande bijlage wordt het beheer op lange termijn weergegeven voor alle percelen die beheerd worden door Natuurpunt. Voor het graslandbeheer wordt samengewerkt met lokale landbouwers indien mogelijk.

Terreinen waarin landbouwers niet geïnteresseerd zijn vanwege de voedselkwaliteit van de vegetatie, wordt het maai- en begrazingsbeheer in eigen beheer uitgevoerd. De permanente en tijdelijke rasters worden hiervoor ingezet.

Bijlage 2.6.3.A: beheerplanning Itterbeekvallei

Bijlage 2.6.3.B: beheerplanning Bosbeekvallei

2.6.4 Verder omvormingsbeheer

Alle mogelijke acties in het kader van het éénmalig biotoopherstel zijn op de tijdens het LIFE+-project verworven terreinen volledig uitgevoerd.

Op de nieuw aan te werven percelen zal wel éénmalig biotoopherstel moeten uitgevoerd worden zoals het gedaan is tijdens LIFE+ Itter & Oeter. Dit zal slechts op een beperktere schaal kunnen plaatsvinden uit budgettaire overwegingen. Dit is evenwel mogelijk doordat de Vlaamse overheid Investeringsubsidies Natuur ter beschikking stelt. In het recente verleden was dit budget zeer laag (in 2010 maximum 250.000 euro voor Natuurpunt, andere terrein-beherende verenigingen en particulieren gelegen in het VEN), maar de laatste jaren is dit stelselmatig vermeerderd tot ong. €3.000.000 in 2016.

2.6.5 Verdere openstelling

Wat betreft de openstelling zijn de nodige acties in het kader van een vernieuwd openstellingsplan reeds gerealiseerd in het LIFE-project.

Na afloop van het LIFE+-project wordt het onderhoud van de openstellingsinfrastructuur verzorgd door de vrijwillige medewerkers. De kosten die dit met zich meebrengt, zijn niet onoverkomelijk groot. Hiervoor ontvangt Natuurpunt ook reguliere openstellingssubsidies van de Vlaamse overheid.

Indien uitgeput wordt een hernieuwde uitgave van de uitgebrachte wandelfolder voorzien.

2.6.6 Verdere monitoring

Elke zes jaar wordt een monitoringrapport opgemaakt. De monitoring zal uitgevoerd worden door de professionele en vrijwillige medewerkers, zoals beschreven in 2.1. De opmaak van het rapport zelf is de verantwoordelijkheid van de professionele medewerkers.

2.7 Financiële middelen

2.7.1 Overzicht financiering beheer na afloopt LIFE+ project

Tabel 4: Overzicht verschillende acties na LIFE en financieringsstrategie

Actie	Financiering
verwerving	
grondverwerving ten behoeve van habitatherstel	maximaal 90% subsidie Vlaamse overheid, aangevuld met gemeentelijke aankoopsubsidies, bedrijfssponsoring, bijdragen leden en eigen fondsenwerving.
jaarlijkse kosten biotoopbeheer	
onderhoud begrazingsinfrastructuur voor grasbeheer	beheersubsidie Vlaamse overheid
regulier maaien van veen- en graslandhabitats en onderhoud greppels graslandhabitats	beheersubsidie Vlaamse overheid
regulier beheer van boshabitats	beheersubsidie Vlaamse overheid
beheer heidehabitats: begrazen, kleinschalig kappen, maaien en plaggen	beheersubsidie Vlaamse overheid
eenmalige kosten biotoopbeheer	
omvormen naaldhoutaanplanten naar heidehabitats	beheersubsidie Vlaamse overheid, aangevuld met subsidies eenmalige werken, sponsoring en bijdrage afdeling en vrijwilligers
plaatsen van nieuwe begrazingsinfrastructuur	beheersubsidie Vlaamse overheid, aangevuld met subsidies eenmalige werken, sponsoring en bijdrage afdeling en vrijwilligers
omvormen eutrofe graslanden naar heide-, grasland- of boshabitats	beheersubsidie Vlaamse overheid, aangevuld met subsidies eenmalige werken, sponsoring en bijdrage afdeling en vrijwilligers

Actie	Financiering
omvormen aanplanten en opslag naar heide-, grasland- of ruigtehabitats	beheersubsidie Vlaamse overheid, aangevuld met subsidies eenmalige werken, sponsoring en bijdrage afdeling en vrijwilligers
vernatuurlijken weekendvijvers naar veen-, grasland of boshabitats	beheersubsidie Vlaamse overheid, aangevuld met subsidies eenmalige werken, sponsoring en bijdrage afdeling en vrijwilligers
exoten bestrijden	beheersubsidie Vlaamse overheid, aangevuld met subsidies eenmalige werken, sponsoring en bijdrage afdeling en vrijwilligers
kappen populieren	beheersubsidie Vlaamse overheid, aangevuld met subsidies eenmalige werken, sponsoring en bijdrage afdeling en vrijwilligers
Kosten voor openstelling	
hernieuwing borden	openstellingssubsidie Vlaamse overheid
aanleg knuppelpaden	openstellingssubsidie Vlaamse overheid
kosten professionele ondersteuning (niet maaibeheer)	
jaarlijkse kosten voor professionele ondersteuning van de vrijwilligers (opvolging aankopen en beheer, overeenkomsten met landbouwers, monitoring, ...)	beheersubsidie Vlaamse overheid

2.7.2 Vlaamse overheid

De financiële middelen voor het beheer van de reservaten zijn vooral afkomstig van de beheersubsidies vanwege de Vlaamse overheid. In het Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu van 21 oktober 1997 en de toepasselijke Uitvoeringsbesluiten is een regeling voorzien voor de subsidiëring van het beheer van erkende reservaten (zie 2.3). Deze is in de loop van 2017 echter vervangen door het nieuwe natuurdecreet. Op 9 mei 2014 werd een decreet tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos goedgekeurd door de Vlaamse regering. Nadien zijn – op 14 juli 2017 - ook de uitvoeringsbesluiten betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuurreservaten goedgekeurd.

Binnen de jaarlijkse beschikbare begrotingskredieten en volgens de bepalingen van het besluit kent de minister aan Natuurpunt een subsidie toe voor de aankoop, huur, het beheer en het toezicht, de eerste inrichting, de monitoring, de uitzonderlijke éénmalige inrichtingen.

Afhankelijk in welke prijscategorie de aankoop valt, kan er maximum 90% van de aankoop – inclusief alle kosten - gesubsidieerd worden door de Vlaamse overheid.

De forfaitaire basissubsidie voor de opgestelde natuurstreefbeelden in erkende reservaten, ongeacht het actuele natuurtype dat aanwezig is, werd opnieuw vastgesteld. Dit varieert van maximum rond de 2700 €/ha/jaar (2738 € voor kalkrijke beukenbossen en 2719 € voor kalkmoeras) naar minimum 16 €/ha/jaar voor onbeheerde dimaxvegetaties, slik- en zandplaten die droogvallen bij eb en ondiepe beken met goede structuur en watervegetaties.

De subsidie voor de uitvoering van de monitoring bedraagt 20,00 €/ha per jaar, en kan verhoogd worden tot 50,00 €/ha indien het inventariseren van soorten via gestandaardiseerde vangst- of telmethodes gebeurt.

De subsidie voor de openstelling - berekend voor het volledige natuurreservaat – bedraagt maximum 70,00 euro per hectare per jaar bij het eerste jaar met een goedgekeurde toegankelijkheidsregeling, vanaf het 2de jaar 40,00 euro per hectare.

Uitzonderlijke eenmalige inrichtingsmaatregelen die natuurherstel of natuurontwikkeling tot doel hebben, worden voor maximaal 90 % gesubsidieerd. Het minimum subsidiebedrag bedraagt 3000,00 euro. Inrichtingsmaatregelen die openstelling tot doel hebben worden maximaal 80% gesubsidieerd, waarbij de totale kost minimum 2000,00 euro en maximaal 30.000,00 euro bedraagt. Hogere kosten zijn volledig zelf te dekken.

2.7.3 Eigen fondsenwerving en sponsoring

Tenslotte is er nog de eigen fondsenwerving. Via diverse sponsoringacties worden door de plaatselijke afdelingen van Natuurpunt financiële middelen verzameld. Deze middelen worden onder andere ingezet voor het verzorgen van de restfinanciëring bij de aankoop van natuurreervaten.

Locatie		Beheer	Machine	Wie	Periode										Extra	
Toponiem	Percelen				Frequentie	April	Mei	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov - Maart			
Hooilanden	A268S, A268T, A268M2	Maaien	Tractor	Landbouwer	Jaarlijks			1		2						
Alle percelen in begrazingsblok		Begrazing	/	Beheerteam	Jaarlijks	1	1	1	1	1	1	1	1			Jaarrond
Alle houtkanten		Hakhoutbeheer	Manueel	Brandhoutkopers	Om de X/jaar						1	1	1			
Alle poelen		Ruimen poelen	Kraan	Ploeg	Om de X/jaar						1					
Alle percelen in begrazingsblok		Controle rasters	Manueel	Beheerteam	Jaarlijks	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Batven	C857M, C857H	Maaien/uittrekken zaailingen	Manueel	Ploeg	Jaarlijks						1					zaailingen
Itterbeek	bospercelen	Exotenbestrijding	Manueel	Scholen/beheerteam m/ploeg	Jaarlijks						1	1				nabehandeling

Locatie		Beheer	Machine	Wie	Periode								Extra	
Toponiem	Percelen				Frequentie	April	Mei	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt		Nov - Maart
Volmolen	A311, A312, A313, A314, A309B, A309C, C780A, C781A, C782, C783, C784, C785, C786, C787	Begrazing	/	Beheerteam	Jaarlijks			X	X	X	X	X		Bijmaaien indien nodig
Berkendijk	B638A, B639A, B640A, B643C	Maaien	Tractor	Ploeg/vrijwilligers	Jaarlijks						1			
Landduin Dorne	B947K, B945B	Maaien/uittrekken zaailingen	Manueel	Scholen/beheerteam/ploeg	Jaarlijks	x	x	x	x	x	x	x	x	zaailingen
Ven Sint Ool	D457A, D461, D462K	Maaien/uittrekken zaailingen	Manueel	Ploeg	Jaarlijks	x	x	x	x	x	x	x	x	zaailingen
Bosbeek	bospercelen	Exotenbestrijding	Manueel	Scholen/beheerteam/ploeg	Jaarlijks						1	1		nabehandeling
Voorbij Slagmolen	B444B, B444G, B444E	Maaien	Tractor	Ploeg	2x/jaar			1	1		2	2		
Achter de loods	A489D, A489C, A488A, A477A, A487C, A487D, A486A, A478A, A476, A475, A485E, A479B, A485F, A484K, A484F	Maaien	Tractor/softrak	Ploeg/beheerteam	2x/jaar			1	1		2	2		
Achter stort	A520A, A520B, A520C, A520D, A522A	Afzetten wilgen	Manueel	Ploeg	om de 2-3 jaar						1			
Kreeftenbeek	A525A, A526A	Maaien	Tractor	Ploeg	2x/jaar			1	1		2	2		
Dorperbroek	A1163Z4, A1173E	Maaien/begrazing	Manueel		Jaarlijks						1	1		
Kastersstraat	A1316C, A1392A, A1392K, A1393	Maaien	Tractor	Ploeg	2x/jaar			1	1		2	2		
Schansbroek	B141, B142, B143	Maaien	Tractor	Ploeg	2x/jaar			1	1		2	2		
Heide brongebied As	C568G, C568F, C568N, C567C	Begrazing	/		Jaarlijks						1	1		
Hooilanden As	C360C, C360D, C361A, C366, C476B, C478, C483C	Maaien	Tractor	Ploeg	2x/jaar			1	1		2	2		